

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 13.

V Gorici, dne 15. julija 1912.

Tečaj VIII.

Obseg: 1. Muhe v hlevu; 2. Za ajdino setev; 3. Sezamove tropine; 4. Gospodarske drobtinice; 5. Kmetijske novice; 6. Poročila; 7. Poročilo o delovanju c. kr. kmet. kem. poskuševališča v Gorici (Nadaljevanje in konec.); 8. Zapisnik seje osrednjega odbora „Gor. kmet. društva“ z dne 27. junija 1912 (Konec); 9. Društvene vesti; 10. Oglas natječaja; 11. Vabilo k izrednemu občenemu zboru »Kmečke hranilnice in posojilnice« v Višnjeviku.

Muhe v hlevu.

Komaj prisije solnce spomladi na hlevska okna, že se vidi posamezne iz zimskega spanja vzdrاملjene muhe, ki lazijo po hlevskih stenah ali pa frle neokretno krog oken. Te muhe so samice, ki so prezimile v razpoklinah sten, za jaslimi in po raznih drugih skrivališčih. Ker jih je takrat le malo, zato se živinorejec za nje niti ne zmeni. Kmalu za tem se prikažejo že v večjem številu in postanejo junija meseca, ker se močno zaplode, prav nadležne. Julija in avgusta pa se jih dobi v marsikaterem hlevu toliko, da so stene in strop kar vsi črni. Vsaka samica zaleže blizu 200 jajčec in sicer v oni gnoj, ki ga ni spravila hlevska metla iz hleva. Iz jajčec izlezejo male breznoge ličinke, ki se rede z gnojevimi sestavinami. V kratkem času ličinke dorastejo in se zabubijo, ter kmalu za tem prilezejo iz malih možnarčkov muhe, katerih samice pokladajo zopet jajčeca in to se tako nadaljuje. Za popoln razvoj potrebuje generacija tega mrčesa, če je vreme seveda ugodno, tri do štiri tedne. Iz tega toraj lahko razvidimo, zakaj se pojavi o vročem poletju kar na milijarde muh.

Ako bi se pokončalo takoj spomladi ono peščico po hlevskih stenah lazečih in krog oken neokretno frlečih muh, bi se sicer muh še popolnoma ne zatrla, ali s tem bi se vsaj število njih zmanjšalo in preprečilo obenem, da bi se ne razmnožile tako močno in tako hitro.

Navadna muha samo srka, a ne vbada, zato ni muha živini naravnost škodljiva. Muha je živini le v nadlego, ker jo vznemirja z brenčanjem, ker se ji vseda na moker smrček, v zakotja očes ter na druge občutljivejše telesne dele. Vznemirjanje živine po muhah pa provzroči, da živina krmil dobro ne izkoristi in da luča krmo, ki jo drži v gobcu, ker maha z glavo krog sebe, po tleh ali v gnoj, s čimer gre precej krme pod zlo. Molzna živina pa zgubi obenem na mleku, pitalna se dobro ne pita in vprežna prihaja iz hleva utrujena.

Muhe so pa v stanu prenesti tudi nalezljive in razne druge bolezni iz hleva v drugi. Tako n. pr. je dognano, da se razširja kužna bolezen v gobcu in na parkljih potom muh.

Že ta škoda, ki jo provzročajo muhe v hlevih, bi morala pametnega in skrbnega živinorejca izmodriti, da je, treba muhe pokončevati in sicer tako, da se jih popolnoma iztrebi iz hlevov.

Če čitamo poleti izišle kmetijske in druge časopise, navaja se v njih na stotine sredstev za pokončevanje muh. Večina teh sredstev prav nič ne izda in če je katero teh izdatno, ni uporabljivo v hlevih, tako n. pr. vsa ona sredstva, katerih duh naj bi pregnal muhe iz hlevov. (Belenje sten s karbolinejem ali surovim oljem, nastavljanje lorberjevega olja v plitvih posodah, obešanje česnikovih grešt).

Taka dišeča ali pa smrdeča sredstva sploh niso uporabna za hleve, v katerih biva molzna živina, kajti mleko se prav rado navzame različnih duhov, na kar postane takorekoč neužitno. S takimi sredstvi bi se mleko le kvarilo. Ne le mleko, ampak tudi krmila se navlečejo v gorkovlačnem hlevskem zraku slabega duha in če krmí živinorejec molzno živino s tako krmo, dobi mleko po njej neprijeten duh.

Da preženemo muhe iz hlevov, nam toraj ne preostaja drugo, kakor da se poslužimo drugih sredstev. Muham prepih prav nič ne ugaja. Ako napravimo od časa do časa prepih blizu stropa, ublažimo nadležnost muh precej. Če so hlevska okna velika in je ventilatorjev v stropu dovolj, potem se da napraviti prepih prav lahko, kajti v tem slučaju zadošča, da se zgornji deli oken oziroma zapornice ventilatorjev odpro. Težavnejše je napraviti prepih, če so hlevska okna majhna, kakršna se dobe navadno pri manjših posestnikih na deželi. Tu ne ostane drugo, kakor da se vrata in oknica odpro na stežaj. V hlevih, ki se dado dobro prezračiti, se nahaja navadno malo muh.

Muhe ljubijo svetlobo, zato pa sede ponoči mirno po stenah in stropu. Zdi se, da muham, kakor sploh drugemu mrčesu, višnjeva svetloba ne ugaja. Pa tudi živina, ki biva v hlevu, potrebuje svetlobo in solnce, drugače ne vspeva dobro. Zelo napačno bi bilo toraj, ko bi držali živino celo poletje v temnem hlevu; pač pa ostro svetlobo lahko ublažimo in sicer s tem, da namažemo šipe na tenkem z zmesjo apnenega beleža in berlinskim modrilom. Ta višnjelkasta svetloba, ki prihaja skozi tako namažane šipe, muham prav nič ne ugaja.

Nekateri jako priporočajo, naj se, da se muhe pokončajo, pobelijo hlevske stene in strop z apnenim beležem, kateremu se je dodalo galuna (1 kg galuna na 50 l beleža), kakor češ, da ga muhe s podplati raztope, in s tem podplate pokvarijo, obnemo-rejo in poginejo. Mogoče je sicer, da je kaj resničnega na tem, vendar bi se pa moralo hlev prav pogosto na ta način pobeliti, da bi sredstvo učinkovalo. Gotovo pa je, da se z vsakratnim beljenjem hlevov v poletnem času množina nadležnih muh zmanjša, ker se takrat okna in vrata odpro na stežaj, vsled česar nastane preprih, katerega muhe ne marajo in jih tudi belenje samo vznemirja.

Loviti muhe v hlevih s pomočjo mušjega lima (z obešanjem slamnih vrvi in palic, ki so se namazale z limom) in steklenih poveznikov ni sicer napačno, ali kaj pomaga, če se polovi samo na stotine muh, a se jih izvali v tem času na tisoče in tisoče.

Prekajenje hlevov s suhim bučnim listjem, smodnikom i. dr. e. kar se tudi priporoča, ni nič kaj primerno. Kdor pa že hoče hlev prekaditi, naj uporabi v to svrhu formalinove pastile, ker se s tem sredstvom ne pomore samo muhe, ampak tudi vse bakterije in bacili. Seveda se mora izgnati pred prekajanjem vsa živina iz hleva, zadelati se morajo neprodušna vsa vrata in okna in preden se dene živina zopet v hlev, se mora hlev prav dobro prezračiti.

Nastavljanje kloščevih ali ricinusovih rastlin med hlevska okna je brezpomembno, oprашenje s caherlinom ali bolhačem je predrago, a obešanje pelinovih in praprotovih snopičev, da bi se muhe polovile, je naravnost smešno in sicer smešno zato, ker se vsede ponoči na vsak tak snopič toliko muh kakor na prvo imenovane in ker je težavno spraviti tak snop v vrečo. Ako se vreče le količkaj dotakne pri natikanju na snop, sfrčijo muhe odtod, dasiravno je tema.

Veliko muh pokončajo lastovke. Naši stari so pustili lastovkam, da so v hlevih gnezdile v dobri veri, da prinašajo lastovke srečo v hišo. Kdor le more, naj pusti gnezditi lastovkam ne le v hleva, ampak naj prbije nalašč zaradi tega, da bodo gnezdile, pod strop deščic, ravna naj toraj tako, kakor so ravnali naši stari. Sovražniki muh so tudi pajki in mnogokrat se več doseže, če se pusti viseti pajčevino, kakor z marsikaterim hvaljenim sredstvom.

Pri pokončevanju muh se ne sme skrbeti samo za to, da se jih polovi in pokonča, ko so že tu, ampak poskrbeti je treba v prvi vrsti za to, da se preveč ne zaredijo. Glavno je toraj poskrbeti za to, da se zatirajo v gnezdišču t. j. gnoju. Malo bo muh v hlevu, če se pazi strogo na snago, kajti največ muh se dobi v nesnažnih hlevih. Radi tega naj se ne napravlja gnojnika pod hlevskimi okni in če je tudi proč od hleva, naj se gnoj sproti razširi in pridno poliva z gnojnico. Pripomniti moramo, da se v hlevih, kjer se uporablja šota za nastiljanje, ne zaredi toliko muh, kakor tam, kjer se uporablja za nastiljanje slama. Soli pomore mušje ličinke; ako se potrosi toraj po kotih, na vznožju sten in še na drugih mestih, kamor ne doseže zlepa hlevska metla, kajnit ali karnalit, uniči se s tem zalega. Ta denar, ki ga izdamo za te soli, ni zavržen, kajti kalijeve soli konservirajo obenem gnoj, dospejo z gnojem na polje in zemljo pognoje.

V boj toraj zoper muhe!

Vsak živinorejec naj si izbere sredstvo, ki mu prija in naj ukrene vse možno, da ta mrčes, ki je v veliko nadlego ljudem in živini, čimprej zatre. Wenzel Peiter v »Prakt. Landwirt«.

Za ajdino gnojitev.

Za ajdo kupujejo naši kmetovalci kaj radi umetna gnojila, ker so spoznali, da brez gnoja tudi ajda slabo uspeva. Večina naših kmetovalcev pa, ki gnoji ajdi z umetnimi gnojili, napravi to napako, da gnoji samo s superfosfatom. Nikdo ne more trditi, da bi bil superfosfat slabo gnojilo, ampak ravno narobe; gnojiti ajdi samo s superfosfatom je le zaradi tega napačno, ker je takšno gnojenje enostransko in dobi zemlja oziroma rastline s superfosfatom le fosforovo kislino. To pa ne zadošča vsem rastlinskim potrebščinam, ker one rabijo za razvoj tudi kalija in dušika. Kmetovalci, ki umetna gnojila že dobro poznajo, vedo, da

se morajo gnojiti travniki, deteljišča, okopavine, vinogradi i. t. d. ne le samo s fosfornatimi gnojili, ampak tudi s kalijevnatimi in dušičnatimi gnojili, ker vedo nadalje tudi, da je uspeh umetnega gnojenja le tedaj docela dovoljen, ako dobe rastline vse prejemenjene hranilne snovi. Obžalovanja vredno pa je dejstvo, da ravnaajo pri gnojenju ajde tudi takšni kmetovalci napačno, ki so vobče umni gospodarji, ki se držijo pri drugih kulturah trdno načela: »Daj rastlinam popolno hrano«, ter dajo ajdi tako radi le sam superfosfat. Ako meni kdo, da vsebuje zemlja že sama dovolj kalija, tak je prav gotovo v zmoti, kajti ni je zemlje, ako se smatra še za tako bogato na kaliju, na kateri bi gnojenje s kalijem ne pokazalo uspeha. Kdor je nekoliko neveren Tomaž, naj napravi na svoji njivi majhen poskus na ta način, da pognoji en del ajdine setve samo s superfosfatom, drugi del pa s superfosfatom, kalijevo soljo in čilskim solitrom. Potem bo šele videl, kako zelo je grešil, ker je gnoji prejš samo s superfosfatom Na 1 ha, to je $1\frac{3}{4}$ orala, je potreba vzeti 150—200 kg kalijeve soli, 300—400 kg superfosfata in 100 kg čilskega solitra. Merodajne osebe kakor na primer potovalne učitelje, načelnike kmetijskih podružnic in druge prijatelje našega kmetijstva, ki lahko vplivajo na kmetovalce, vljudno prosimo na tem mestu, naj opozorjajo z ozirom na občni blagor naše kmetovalce na nepravilnost gnojenja s samo fosforovo kislino, kajti prilika k temu se ponuja pogosto.

Ako je mogoče, naj se raztrosi kalijeva sol dobro pomešana s supersfosfatom 14 dni ali vsaj en teden pred sejanjem; ako pa to ne gre, tedaj naj se ta zmes pred sejanjem podorje. Od čilskega solitra naj se raztrosi le polovica o sejanju in nato povleče njiva z brano — obenem z zrnjem — druga polovica pa naj se raztrosi kasneje, ko so namreč rastline približno 3—4 prste visoke. Ko se raztroša čilski solitar v drugič, naj se raztrosi po setvi, ko rastline suhe in ne rosne ali celo mokre. M.

Sezamove tropine.

To močno krmilo dobivajo v tvornicah, ko iz sezamovega semena (*Sesamum indicum* in *Sesamum orientale*) iztisnejo olje. Sezamove tropine vsebujejo povprečno:

suhe snovi 89%

in v tej:

beljakovin	37%
surove tolšče	11%
nedušečnatega izvlečka	23%
surove vlaknine	8.5%
pepela	9.5%

Pri b a r v a n i h sezamovih tropinah se jamči navadno za 37% dušečnatih snovi in 10% surove tolšče, pri b e l i h pa za 39% dušečnatih snovi in 10% tolšče. V sezamovih tropinah je še več hranilnih snovi kakor v lanenih in so laže prebavne, ter prav tako ugodno vplivajo, to je, nimajo nikakega neugodnega učinka. Posebno važno je to, da je v njih mnogo apna in fosforove kisline, vsled česar so toliko boljše za krmljenje mlade živine. Izborne so te tropine za pitance. Zdrobljene ali zmlete sezamove tropine se tudi lahko dajo konjem namesto ovsa in delavnim volom. Konjem se jih daje po 1 kg na dan, pomešanih z evsom, s kakim drugim močnim krmilom ali z rezanico; zmes se nekoliko poškropi z vodo. En kilogram tropin nadomesti 2¹/₂ kg ovsa. Volom se lahko dajo v poljubnih množinah brez drugih močnih krmil, pomešane z rezanico. Končno so sezamove tropine prav dobra hrana za m o l z n e k r a v e; daja se jim po 1 kg na dan zdrobljenih ali zmletih in samih na sebi ali pa pomešanih med druga primerena krmila in ni se bati, da bi imele nepovoljne posledice. Nasprotno, redno krmljenje belih sezamovi h t r o p i n še pomnožuje mlečnost, in opazilo se je, da bi bilo presno maslo le v tem slučaju, če se je preveč tega krmila pokladalo, nekoliko bolj mehko. **Toplo priporočamo bele sezamove tropine našim živinorejcem, ker so redilnejše kakor lanene.** Če teh tropin živinče prvi dan ne mara, čez par dni se že na nje navadi in jih potem hlastno žre.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

Če hočeš pridelati debelo repo, preorati moraš njivo kolikor mogoče globoko. Ker ljubi repa na nvo pognojeno zemljo, zato pognoji njej namenjeno njivo, če je le mogoče, z dobrim hlevskim gnojem. Če hočeš uporabiti za gnojenje samo umetna gnojila, potem vzemi za vsak h a po 100—150 kg 40% kalijeve soli, 250—300 kg superfosfata in 150—200 kg čilskega solitra; namesto solitra vzameš lahko 125—150 kg amonijevega sulfata.

Ako hočeš uporabiti za gnojenje domač ali hlevski gnoj, potem vzemi le $\frac{1}{3}$ prejnavedene množine umetnih gnojil.

Ako hočeš sadje dobro prodati, potem ne klati ga s prekljo, a tudi otresaj ga ne z drevja, ampak oberi ga z roko. Kajti če sadje klatiš ali pa otresaš, se potolče in ni več za kupčijo oziroma za razpošiljanje. Ko sadje obiraš, pazi, da ga utržeš s celim repom ali pecljem, kajti kupec gleda tudi na to. Obrano sadje ne lučaj v košaro, marveč deni ga polagoma v njo. Nikar pa ne stavi obrano sadje v nedri, ker se tam sadje oguli in postane nesnažno in če to kupec opazi, ne bo maral zanj. Če sadje prodajaš, ne obiraj ga šele, ko je popolnoma zrelo, marveč kakih 8 dni prej, kajti zrelo sadje se ne da razpošiljati. Najboljše je, da se obira sadje zvečer v hladu. Čez noč shrani ga v mrzlem prostoru, ker se le v mrzloti dobro ohrani. Poskrbi, da spraviš obrano sadje čim prej na trg, kajti če odlašáš, lahko preveč pozori in začne lahko tudi gniti. Če ga moraš prevažati, deni košare na tak voz, ki ima zmeti, ali pa deni na voz, preden naložiš košare, precej na debelo sirčja in šele nanj položi košare.

Žveplajte! — Letos napada grozdje po nekaterih vinogradih plesnoba ali oidium prav močno. Posebno hudo napada ta bolezen grozdje tam, kjer se je premalo ali celo nič žveplalo. Kdor zapazi na trtah to bolezen, naj trte nemudoma požvepla, sicer naj pridno žvepla tudi oni, ki bolezní še ni zapazil, kajti letos je vreme za razvoj te bolezní kakor nalašč. Oprašijo naj se trte z žvepleno moko na fino, ker če pade preveč žvepla na trto in posije močno solnce, žveplo zelene trtne dele osmоди. Lahék puh zadostuje! Žvepla naj se zjutraj, ko je izginila s trt rosa.

Peronospora ali trtna strupena rosa je začela napadati trte po nekaterih krajih, kjer ni bilo pravočasno ali pa premalokrat poškröpljeno, prav hudo. Večkratni dež in oparica pospešujeta letos zelo razvoj te bolezní. Trgatev obeta biti dobra, poskrbite, da ostanejo trte zdrave, škropite marljivo, sicer se boste kesali, ko bo že prepozno!

KMETIJSKE NOVICE.

† Dr. Albin Bráf, c. k. minister za poljedelstvo je umrl 1. t. m. na svojem posestvu v Rostoku pri Pragi. Pokojnik je bil profesor na praškem vseučilišču ter je predaval o narodnem gospodarstvu. V tej stroki je bil priznan učenjak in zategadel kot po-

ljedelski minister na pravem mestu. Ta minister je bil nam Slovencem jako naklonjen, le žal, da mu ni pustila dolgotrajna bolezen v zadnjem času, da bi vse ono dogotovil, kar je nameraval izvršiti v prid našemu kmetijstvu. Blag mu bodi spomin!

P O R O Č I L A.

Zakup. Deželni odbor želi vzeti v zakup zdrav, zračen hlev obsegajoč prostora za 40 do 50 glav mlade govede. S hlevom mora biti združeno obsežno zemljišče (dvorišče, pašnik ali travnik), na katerem se živali lahko prosto gibajo. Glede lege bi se dala prednost kaki gorski planoti, ki je lahko pristopna od kate-rekoli železniške postaje na Goriškem in kjer bi se dobil v zakup tudi primeren pašnik, ali še bolje, dobra, za malo živino varna planina. Seveda se zahteva tudi, da je v bližini hleva na razpolago zdrava pitna voda za napajanje živine.

Ponudbe z opisi hlevov in eventuelno pašnikov, ki se ponudijo v zakup, je vložiti do 20. tekočega meseca pri deželnem odboru.

Občni zbor. Kakor smo že svoječasno sporočili, se bo vršil v četrtek dne 25. julija t. l. ob 10. uri predpoldne v hotelu »Pri Zlatem Jelenu« v Gorici redni občni zbor »Goriškega kmetijskega društva«. Pokažimo, da se za napredek našega kmetijstva resno zanimamo in udeležimo se občnega zbora v čim mogoče velikim številu!

P O R O Č I L O

o delovanju e kr. kmetijsko-kem. poskuševališča v Gorici v dobi od 1907 do 1910.

(Nadaljevanje in konec.)

Poskuševališče, ki je v prvi vrsti poklicano, da stoji z dobrim svetom na strani svilorejcem, je posvetilo vso svojo skrb vprašanju, kako bi se najzanesljiveje zatrla murvna uš, ki je pač najhujša sovražnica murvnega drevja. Ravnatelj sam je že večkrat prepotoval glavne okužene pokrajine v Italiji, da bi proučil pri veščakih in posestnikih razne načine, po katerih tam zatirajo nevarno škodljivko. Ker se bo treba odslej tudi na Goriškem resno v bran postaviti murvni uši, poskušali bomo v to ona nasvetovana sredstva, ki so najizdatniše pomagala v

Italiji in kmalu bomo lahko sami sodili, kateremu je dati prednost z ozirom na naše posebne razmere.

Med temi sredstvi zasluži posebno pozornost ono, ki se naslanja na množitev in razširjenje naravnega sovražnika murvne uši, prav mičkanega najezdника (*Prospaltella Berlese*). Na okužene murve smo položili veje, ki so bile napolnjene s tem naravnim sovražnikom murvne uši. S tem smo hoteli doseči, da se ti sovražniki pomnože in da pokončajo omenjene uši. Take veje smo si naročili od kralj. entomologičnega poskuševališča v Florenciji in tudi naravnost z Japonskega. Znano je namreč, da se imajo na Japonskem zahvaliti ravno omenjenemu najezdniku za to, da ni še murvna uš do sedaj naredila občutne škode v murvnih nasadih. Zato si je naše poskuševališče postavilo nalogo, da po mogočnosti pospeši ta način boja proti murvni uši.

Slednjič bodi omenjeno, da je poskuševališče tudi v preteklih štirih letih nadziralo, kakor je predpisano, pošiljatve murv in drugih rastlin, kojih se držé murvne uši, za kolikor so te pošiljatve prihajale iz Italije preko vzhodne meje. Tako se je zgodilo, da so bile nekatere take pošiljatve za kužne spoznane in zavrnjene ali pa so se sežgale na meji.

V. Analitično delovanje.

Priloženi izkaz naj pojasni analitično delovanje poskuševališča. Iz njega je posneti, da se je v zadnjih štirih letih delo v našem kemičnem laboratoriju od leta do leta množilo.

Z odlokom c. kr. ministerstva za poljedelstvo z dne 27. julija 1908 št. 30.565 je prejelo poskuševališče nalogo, da ima preiskovati in potrjevati vzorce vina in mošta, ki jih vinski nadzorniki v zmislu novega zakona v nadziranju vinske kupčije, jemljejo iz kleti, kadar jih pregledujejo.

Poskuševališče opravlja dalje kontrolo in izdaja spričevala o moštu, vinu, oljkinem olju in rojevem (sumakovem) izvlečku, kadar se to blago pošilja na Nemško in pa o moštu in vinu za režnjo, ki se pošilja v Švico in to v namen, da se morejo doseči pri uvažanju tiste olajšave, ki so določene po dotičnih mednarodnih pogodbah.

Po naročilu gori navedenega ministerstva, danem z odlokom 27. junija 1908. št. 24.270, objavili smo nov »cenik pristojbin in dotični poslovnik« za državna kemično-kmetijska poskuševališča na Dunaju, v Gorici in Splitu, sestavljen v italijan-

skem in slovenskem jeziku. Ta cenik, ki je obveljal dne 1. julija 1908, smo o svojem času v mnogih iztisih razdelili oblastvom, društvom in posameznim interesentom in ravnateljstvo rado postreže ž njim brezplačno vsakemu, ki bi ga želel dobiti. Na razpolago so tudi še iztisi istega cenika v nemški in hrvaški izdaji.

Pri tej priliki naj povemo tudi, da je dne 1. marca 1911. stopil v veljavo prvi dostavek k omenjenemu ceniku in da ga lahko vsakdo zastonj dobi pri ravnateljstvu, kdor se za to zasnima.

Zapisnik

seje osrednjega odbora „Goriškega kmetijskega društva“ v Gorici, ki se je v šla 27. junija 1912 ob 10. uri predpoldne.

(Nadaljevanje in konec.)

3. Naj se predlaga osrednjemu odboru, da bi stopilo društveno predsedstvo v dogovor s „Sadjarskim in vinarским društvom“ v Kanalu, ter naj si se pogajalo z njim glede tega, da bi ono izgojevalo sadno drevje za naše društvenike proti primerni ceni.

4. Kar se tiče predložitve prošnje županstva Medanskega, da bi se smele namreč olupljene in sušene češplje tudi v bodoče tako žveplati, kakor so se doslej, je predlagal odsek, naj se ta prošnja sedaj ne predloži, ampak naj se počaka na rešitev vloge, ki jo je poslal goriški deželni odbor na pristojno mesto.

5. Naj povrne A. Kosmaču v Cerknem 7 K, ki mu jih provzročilo pošiljanje sadja udeležencev sadjarske razstave pri Sv. Luciji ob Soči.

6. Naj se predlaga osrednjemu odboru, da naj on določi, ali se ima vršiti v letu 1912. sadna razstava v Kanalu ali ne.

Nabavni, finančni in odsek garantov so imeli večinoma skupne seje. Seje so bile 4. Predlogi, ki so se stavili, so bili naslednji.

1. Naj se unificirajo vsa društvena izposojila pri kakem denarnem zavodu.

2. Naj se prošnja „Gospodarskega društva v Krepljah“ tičoča se namreč tega, da bi ji naše društvo priskrbovalo kmetijske potrebščine, zavrne.

3. Naj se ne ustanovi društvene podružnične zaloge v Dornbergu.

4. Naj se naše društvo ne ukvarja s priskrbovanjem društvenikov z živili, ker ima že tako dovolj opravila z priskrbovanjem drugih kmetijskih potrebščin.

5. Naj se ustanovi na vsak način in čimprej „Centralna podružnica za Kras“ v Sežani in naj otvori naše društvo tam svojo podzalogo za kmetijske potrebščine.

6. Naj pazi društvo v bodoče na to, da poravna vsak družtvenik, predem se mu da drugo blago na upanje, svoj prejšnji dolg in določi naj se vsakemu, ki vzame pri društvu blago na upanje, natančno termin — dan, katerega ima poravnati dolg.

7. Naj se odpre pri kakem denarnem zavodu večji kredit od dosedanjega ker bo treba precejšnih svot za priskrbovanje „Centralne podružnice za Kras“ v Sežani s kmetijskimi potrebščinami.

8. Naj se zastale letnine čimprej mogoče na primeren način potirjajo, a obrne naj se društvo obenem do visoke vlade s prošnjo, da bi mu naklonila večjo podporo od dosedanje za društveno glasilo „Prim. Gospodar“. S pomočjo te podpore naj bi se oddajalo društveno glasilo, če le mogoče prezplačno takim našim kmetovalcem, ki vsled revščine niso v stanu, da bi pristopili društvu.

9. Pri pregledovanju računskega zaključka in bilance za leto 1911 so predlagali ti odseki, naj se odbije od vrednosti v društveni zalogi nahajajočih se kmetijskih potrebščin t. j. od zneska, ki ga izkazuje bilanca za leto 1911, t. j. 15.468 K 99 v petnajst odstotkov za morebitno zgubo na raznem blagu, toraj znesek 2320 K 34 v in postavi naj se potem v bilanco vrednost v zalogi nahajajočega se blaga le s 13148 K 65 v. Spremeni naj se vsled tega tudi postavka „društveno premoženje“ in glasi naj se namesto 10.176 K 02 v le 7.855 K 68 v.

Vinarski odsek je imel eno sejo ter je predlagal, naj se ukrene vse potrebno, da bo slovenski del Goriškega kolikor mogoče dobro zastopan pri pomladanskem vinskem semnju v Trstu.

Odsek za pouk in časopisje je imel 2 seji. Z ozirom na to, da želi deželni odbor, naj bi naznanilo društvo svoje zastopnike, kateri naj bi se udeležili skupne seje odseka, ki bo imel nalogo proučiti in določiti natančno na kak način naj bi se združili strokovni glasili. „Kmetov Prijatelj in „Prim. Gospodar“ v eno samo glasilo, je predlagal ta odsek, naj se odstopi ta zadeva osrednjemu odboru v rešitev.

K točki 3: Tajnik sporoči, da traja poslovna doba članov osrednjega odbora glasom § 20. društv. pravil le po tri leta in da se ima po preteku te dobe izločiti is osrednjega odbora $\frac{1}{3}$ vseh odbornikov, kateri se pa na občnem zboru lahko zopet volijo v odbor. Iz društvenega odbora bi morali izstopiti glasom pravil letos vsi oni gg., ki so bili izvoljeni dne 24. junija leta 1909 in ti so: Al. dr. Franko, Ignacij Kovač, Peter Leban, Franc Obljubek, Maks Ukmar, Valentin Stanič in Anton Možina.

Poročilo se sprejme na znanje.

Nato prečita tajnik spise, katerih rešitev spada v področje osrednjega odbora in sicer:

1. Prošnja društvenikov bivajočih v Dornbergu glede ustanovitve podružnice in glede tega, da naj bi se otvorila tam podružnična zaloge.

Ta prošnja se zavrne z opazko, da ne kaže ustanavljati podružnice, ker primanikuje vodilnih moči v kraju in ker so se sploh take male podružnice preživele in kaže bolje, da se ustanavljajo le centralne podružnice. Zavrne se tudi prošnja za ustanovitev društvene podzaloge, ker so upravni troški za te podzaloge preveliki v razmerju z množino prodanih potrebščin.

2. Dopis deželnega odbora, tiščoč se izvolitve zastopnikov v odsek „Prim. Gospodarja“.

Izvole se v ta odsek kot zastopniki društva naslednji odborniki: društveni predsednik A. Jakončič in Ig. Kovač, namestnikom pa Ivan Saunig.

3. Vprašanje, ali naj se bavi društvo še nadalje s priskrbovanjem sena, slame in drv. zã c. kr. vojno upravo.

Po daljši debati se sklene, naj priskrbuje društvo c. kr. vojno upravo še nadalje s prejnavedenimi potrebščinami, sicer pa tako da vzame društvo te predmete izključno le od društvenikov, bivajočih v slov. delu Goriško-Gradiščanske, ker se razteza delokrog društva (§ 1) izključno le na slov. del. goriške dežele.

4. Prošnja „Sadjarskega in vinarskega društva“ v Kanalu za sprejem kot uda.

Sklene so soglasno, naj se sprejme to društvo kot ud na podlagi § 29. odst. 4. društvenih pravil.

5. Prošnja „Sadjarskega in vinarskega društva“ v Kanalu za prireditve sadne razstave istotam v tekočem letu.

Sklene so soglasno, naj se obrne naše društvo do c. kr. vlade in deželnega odbora goriškega s prošnjo, da bi prispevala z denarnimi sredstvi k prireditvi zaželjene zastave.

6. Prošnja društva za izpodrejo žrebet (Società d' allevamento equino della Contea principesca di Gorizia e Gradisca) v Gradiški tiščoč se nastavljanja deželnih živinozdravnikov.

Sklene se soglasno naj se ta prošnja predloži deželnemu odboru s priporočilom, da naj se nastavi poleg c. kr. živinozdravnikov, ki so prideleni c. kr. okraj glavarstvom, še v vsakem sodnem okraju po 1 deželnega živinozdravnika.

7. Dopis dež. odbora goriškega glede imenovanja društvo zastopnika, ki naj bi se udeležil seje, ki se bo vršila dne 25. junija t. l. pri deželnem odboru.

Izvoli se soglasno zastopnikom društv. preds. A. Jakončič.

8. Konečno se prečita dopis c. kr. namestništva od 16. febr. 1912. št. II-509-12 tiščoč se tega, kdaj naj se določijo c. k. poljed. ministerstvu predlogi glede povspeshevanja raznih kmetijskih panog na Goriškem.

Naloži se predsedstvu, naj skliče odseke na posvetovanje.

K točki 4. Na predlog odbornika Fr. Martelanca se sklene soglasno, naj se volitev članov v odseke odloži za drugo sejo.

K točki 5. Sklene se soglasno, naj se bo vršil občni zbor v četrtek dne 25. julija 1912 ob 10. uri dopoldne v hotelu „Pri Zlatem Jelenu“ v Gorici z naslednjim vsporedom :

1. Čitanje in odobritev zapisnika zadujega občnega zbora ;
2. Poročilo o delovanju društva v l. 1911.
3. Pretresovanje in odobritev društ. račun. zaključka in bilance za leto 1911 ter proračuna za leto 1912 ;
4. Dopolnilna volitev odbornikov izločenih na podlagi § 20 odst. 1. društ. pravil oziroma odstopivših ;
5. Volitev pregledovacev računov ;
6. Odborovi predlogi ;
7. Morebitni predlogi.

K točki 6. Tajnik sporoči, da so se priglasili v dobi od 27. julija 1911 do 27. junija 1912 — 203 kmetovalci za pristop k društvu.

Sklene se soglasno, naj se čitanje priglašanih opusti, ker so bili objavljeni uže vsi v društvenem glasilu „Prim. Gosp.“ Sprejmejo se vsi brez nadaljne debate.

K točki 7. Pri tej točki prečita tajnik na zahtevo društvenega predsednika interpelacijo g. Fr. Kocjančiča, ki se glasi tako-le :

Čislano predsedstvo „Gor. kmet. društva!“

Iz poročil sej osrednjega odbora in občnih zborov je posneti novo smer društvenega delovanja, ki se razlikuje bistveno od prvotnega programa, na podlagi katerega je pričelo društvo delovati in se tako lepo razvijati.

V glavnem se peča sedaj „Gor. kmet. društvo“ z razprodajo kmetijskih potrebščin, kar je res hvalevredno, toda glavni namen društva mora biti povzdiga kmetijstva v deželi. Da se pa to doseže, je potrebno, da vodstvo društva s pomočjo svojih odsekov, kateri mu omogočujejo posreden stik s kmetovalci, za vsako panogo vse ono ukrene, kar se zdi na podlagi modernega znanja in lokalnih razmer kot najboljše in da vpliva v prvi vrsti na to, da se državne in deželne podpore, ki so v to svrhu na razpolago, skladno s temi ukrepi uporabijo.

Kakor se pa iz omenjenih poročil razvidi, vrnil se je deželni odbor med naše društvo in vis vlado ter prejema, deli in uporablja znatne svote vsako leto v prid kmetijstva le po nasvetih dež. kmet. urada.

To pa ni nikakor dopustno, ker ni v interesu kmetijstva v deželi.

Ne glede na to, da je deželni odbor kot javen zastop političen in lahko strankarsko barvan, ustvarja mu to dejstvo pogosto predsodke v njegovo objektivnost; je vrhu tega dež. kmet. urad prepo-manjkljiv, da bi mogel zadostiti vsem raznovrstnim potrebam in zahtevam kmetijstva v deželi, ter nima nikdar stika s kmečkim ljudstvom, ki je v tem pogledu potreben.

Od druge strani pa zopet glas in želja kmetovalca ne pride do pravega mesta, tako da se pogosto dogaja, da ljudstvo želi in spozna eno za dobro, merodajni činitelji mu pa priskrbe nasprotno. Tako ravnanje jemlje kmetovalcem pogum in veselje do dela ter napredka, zato je nujno potrebno, da čislano predsedstvo v tem oziru posreduje na kompetentnem mestu in radi tega dovoljujem si staviti sledeča vprašanja, o katerih prosim, da se pri tej seji razpravlja, pridržujoč si pravico, oglasiti se, če bo potreba na prih. občnem zboru.

1). Ali je res, da dohajajo vse drž. podpore tičoče se kmetijstva preko dež. odbora, ki določa način njihove uporabe;

2). Ali je res, da deželni odbor izdeluje samostojno vsa dela, tičoča se povzdige kmetijstva in da je zastopnikom našega društva skoraj onemogočeno sodelovanje;

3). Kaj misli ukreniti čislano predsedstvo, da se ta nedostatek odpravi in stopi „Gor. kmet. dr.“ zopet v ospredje kot edini zastopnik kmetijstva v slov. delu dežele“.

Podgora, 26. junija 1912.

Kocjančič.

Na to se prečita vloga odbornika Alojzija Brajnika, ki se glasi tako-le:

Slavno predsedstvo „Goriškega kmetijskega društva!“

Podpisani prosim, da bi isto pri današnji seji osrednjega odbora prijavilo pod točko 7. dnevnega reda sledeča dva predloga in sicer:

1). Naj se ustanovi za Štandrež nova podružnica tega društva, ker so za to dani vsi pogoji.

2). Odbor naj izposluje pri visoki c. kr. vladi oziroma vojaški upravi, da bi ista oddala odvažanje gnoja iz vojaških hlevov tukajšnje posadke temu društvu oziroma morebitno novo ustanovljeni podružnici v Štandrežu po ceni za katero oddaja sedaj zasebniku, kateri dela iz tega svoje osebne špekulacije.

Utemeljevanje obeh predlogov sledi

V Štandrežu dne 27. junija 1912.

Alojzij Brajnik.

Predsednik predlaga, naj se sprejme predloga odbornika A. Brajnika na znanje in odstopi proučevanje te zadeve kakemu odseku.

Ta predlog se sprejme soglasno.

Nato se predsednik navzočim iskreno zahvali za udeležbo in sejo ob 11³/₄ dopoldne zaključí.

Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Modro galico najboljše kakovosti in sicer zajamčeno 98/99 odstotno kvintal po 66 K;

Tomaževo žlindro 16 odstotno, znamka »Zvezda« kvintal po 6 K;

Kalijevo sol 42 odstotno kvintal po 14 K;

Sezamove semlete tropine, zajamčene z 49% beljakovin in tolšče, v vrečah po 75 kg, dospejo v zalogo v kratkem.

Gumijeve trakce za cepljenje trt v zeleno, znamka »Trissin« kg po 34 K;

Fichtenin agra, sredstvo zoper razen mrčes na rastlinah in živalih, kg po 3 K ali $\frac{1}{4}$ kg po 80 vin.

Žvepleno moko in sicer boljše vrste kg po 60 v, najfinejše pa kg po 18 v in galično žvepleno moko kg po 20 v.

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi pristne debele in drobne otrobe, sol za živino, Pirchove trtne škropilnice, žveplalnice za trte in sode, različna jeklena orala, slamo-reznice i. t. d.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko modro galico, Tomaževo žlindro, kalijevo sol, žvepleno moko, orehove semlete tropine, klajno apno, gumljive trakce, fichtenin i. dr. po tu navedenih cenah pri »Centralni podružnici Gor. kmet. društva za Kras« v Sežani.

Semenska črna ajda. Društvo ima v zalogi semensko črno ajdo in jo oddaja po 34 v kilogram, ter repino seme in sicer ono gorenjske, okrogle repe kg po 2 K 60 in ono bavarske, dolge repe po 2 K 80 kg.

Br: XII - 4:35 ex 1912.

Oglas natječaja.

Pri državnoj domeni »Vrana« (c. k. demanijalna uprava u Biogradu-Dalmacija) ima se popuniti mjesto gospodarskog upravitelja sa sustavnim berivima IX. razreda čina državnih činovnika. Sa ovim je mjestom spojeno i uživanje stana u naravi te odgovarajućih pogodnosti pri kupovanju gospodarskih proizvoda.

Natjecatelji valja da dokažu do odgovaraju općenitim zahtjevima za namještenje u državnoj službi kao što da su svršili nauke na visokoj školi za kulturu tla ili eventualno na kojoj

srednjoj gospodarskoj školi, te nadalje da poznavaju njemački i hrvatski ili srpski jezik i da su položili izpit iz državnog računovodstva, odnosno da se obvežu, da će u roku od godine dana dokazati poznavanje spomenutih jezika dotično da će položiti spomenuti ispit.

Molbe obložene odgovarajućim ispravama imaju se podastrijeti c. k. dalmatinskom namjestništvu v Zadru **najkasnije do 25. srpnja 1912.**

B e č, 25. lipnja 1912.

Od c. k. ministarstva poljodelstva.

Vabilo

k

izrednemu obćnemu zboru

„Kmečke hranilnice in posojilnice“

reg. zadruga z neomejeno zavezo v **Višnjeviku**,
ki se bo vršil

dne **21. julija 1912** ob **6. uri pop.**
v prostorih gospoda **A. Bavdaža** na **Vrhovlju**
z nastopnim dnevnim redom:

- 1). Sklepanje o razpustu zadruga;
- 2). Slučajnosti.

V slučaju nezadostne udeležbe vrši se drugi obćni zbor 3 tedne kasneje z navedenim dnevnim redom na označenem prostoru in ob enaki uri, na katerem se bode veljavno sklepalo (§ 35. zad. pravil) brez ozira na število udeležnikov.

Načelstvo.

